

Nr 17

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner om inrättande av kommunala fritidsnämnder.

I de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 355 i första kammaren av herrar *Lars Larsson* och *Palm* och nr 422 i andra kammaren av herr *Carlstein m. fl.* hemställes, »att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att en utredning tillsättes med uppgift att framlägga förslag rörande inordnande i kommunallagen av föreskrifter rörande inrättande av fritidsnämnder i landets kommuner».

Beträffande motiveringen får utskottet, i den mån redogörelse icke lämnas här nedan, hänvisa till motionen i första kammaren.

Motionerna

Motionärerna framhåller inledningsvis, att kommunernas ansvar för den lokala miljöns utformning har markerats i en rad lagstiftningssammanhang, senast i naturvårdslagen, och att allt större krav på kommunal fritidsservice rests från allmänhetens sida under senare år. Enligt uppgifter, som lämnas i motionerna, anvisas under år 1965 drygt 300 miljoner kronor av rikets kommuner — Stockholms stad ej inräknad — till främjande av fritidsliv och fritidsfostran, och i närmare 80 procent av samtliga kommuner finns ett eller flera organ tillsatta för dylika uppgifter, varvid emellertid det närmare kompetensområdet växlar från kommun till kommun.

Motionärerna uttalar härefter:

För att de kommunala medel som satsas skall ha en så god verkningsgrad som möjligt fordras en långsiktig planering för fritidslivets främjande i sin helhet. Skapandet av en aktiverande och utvecklingsfrämjande gemensamhetsmiljö för alla åldrar kräver gemensamhetslokaler av alla slag. Naturvårdsområden och strövområden måste avsättas, kulturellt värdefulla miljöer bevaras, lekplatser, lekplaner, idrottsplatser, små grupplokaler, större samlingsalar, motionshallar, bad- och simanläggningar samt idrotts- hus tillskapas — uppräknningen ger endast en antydan om hur krävande ekonomiskt och tekniskt planlägningsarbetet är och hur nödvändig en samlad lokalkommunal insats måste vara.

I detta sammanhang vill vi peka på de mycket värdefulla insatser som utförts och utföres av de lokalägande folkrörelserna. Dessa har ofta under stora uppoffringar för vissa medborgargrupper skapat gemensamhetsloka-

ler till gagn för hela samhället. En lokal samverkan måste givetvis ske mellan å ena sidan det kommunala organ som har ansvaret för gemensamhetsmiljöns utformning och å andra sidan de lokalägande frivilliga organisationerna.

I samband med fritidslivets främjande har kommunerna även en rad fritidspedagogiska frågor att bemästra, vilka förutsätter samverkan med idrotts- och fritidssammanslutningar, ungdomsorganisationer, allmänskulturella sammanslutningar och folkbildningsorganisationer.

Årets statsverksproposition innehåller i flera avsnitt uttalanden som berör utvecklingen av dessa kommunala angelägenheter. Dels påpekas att kommunblocksbildningen numera utformats, dels understrykes i annat sammanhang behovet av att statens ungdomsråd får resurser för att stimulera kommunernas verksamhet inom de berörda områdena även i fortsättningen.

Kommunblockens övergång, efter hand, från samarbetsorgan till kommunala enheter ger en anvisning om att även beträffande fritidsfrågorna kommer att fordras mera enhetliga och långsiktiga bestämmelser än f. n. Vidare kan det antas att den nödvändiga samordningen inom socialvårdens område omöjliggör att man till denna del av den kommunala verksamheten mera fast kan knyta ansvaret för fritidsfrågor över huvud taget.

Efterfrågan på kommunal fritidsservice kan beräknas öka även i fortsättningen, inte minst genom en konsekvent genomförd fem dagars arbetsvecka och en ytterligare arbetstidsförkortning. Uppfattningen att det är samhällets uppgift att verksamt stödja ungdoms-, fritids- och friluftsgorganisationernas verksamhet vinner allt större spridning.

Enligt motionärernas mening är det nödvändigt att nu vidtaga förberedelser för att tillskapa en i kommunallagen fastställd form för kommunernas ansvar för fritidslivets och fritidsfostrans främjande.

Remissyttranden

Över motionerna har utskottet inhämtat remissyttranden från Svenska kommunförbundet, Svenska stadsförbundet och Svenska landstingsförbundet. Samtliga *avstyrker* motionerna. Det vitsordas, att en stark kommunal aktivitet förekommer på ifrågavarande område. Att i kommunallagen intaga föreskrift om skyldighet att tillsätta ett särskilt förvaltningsorgan för berörda uppgifter anses emellertid icke böra ifrågakomma.

Svenska landstingsförbundet utvecklar sina synpunkter sålunda:

I takt med det ökade intresset hos såväl allmänhet som ansvariga myndigheter för att skapa bättre förutsättningar för ett rikare mera meningsfyllt fritidsliv, har också framvuxit ett vidgat engagemang från såväl primärkommuner som landsting för att åstadkomma de materiella förutsättningarna härför. På landstingssidan kan sålunda erinras om stödet åt olika naturvårdande åtgärder liksom skapande av s. k. strövmråden för de större tätorternas befolkning. Något särskilt incitament i form av reglerade lagstiftning från statens sida har icke förelegat som pådrivande faktor i denna utveckling. Den har tvärtom vuxit fram som en naturlig produkt av de kommunala myndigheternas nära kontakt med de enskilda samhällsmedborgarnas önskemål och behov.

På den primärkommunala sidan har efter vad styrelsen har sig bekant behovet av samordnade åtgärder och överblick över hela fältet tagit sig uttryck i att verksamheten sammanförts till särskilda med stöd av 44 § andra stycket kommunallagen fakultativt inrättade fritidsnämnder. Något behov kan icke anses föreligga av att specialreglera denna verksamhet och ålägga kommunerna en obligatorisk skyldighet att inrätta ett särskilt organ — fritidsnämnd — för att handlägga frågor sammanhängande med planering och administration av de kommunala engagemangen i fritidsverksamheten.

Svenska Kommunförbundet motiverar sitt avstyrkande sålunda:

Frågan huruvida de arbetsuppgifter som motionärerna nämner i sina likalydande motioner bör omhänderhas av en enligt 44 § andra stycket kommunallagen särskilt tillsatt, s. k. fakultativ nämnd, i förevarande fall benämnd fritidsnämnd, eller bör omhänderhas av ett redan befintligt kommunalt förvaltningsorgan, exempelvis kommunalnämnd/drätselkammare eller annat obligatoriskt organ, utgör ett bedömande, som det bör ankomma på varje enskild kommun att företaga med utgångspunkt från lokala förhållanden. Det är här onekligen enbart en fråga om att finna den för kommunen mest lämpliga organisationsformen. Att i kommunallagen införa tvingande föreskrifter om inrättande av ett förvaltningsorgan, vars uppgifter skulle komma att ligga på det fakultativa planet, finner förbundsstyrelsen stridande mot vedertagna regler för kommunallagstiftningens uppbyggnad.

I yttrandet från *Svenska stadsförbundet* anföres:

Den aktivitet, som kommunerna visat på detta område, är enligt styrelsens mening värd all uppmuntran. De kommunala organ, som här är fråga om, har också visat sig väl kunna bemästra de olika problem, som sammanhänger med olika slag av fritidsverksamhet. Mot bakgrunden av de senaste årens utveckling på detta område kan det enligt styrelsen ej anses motiverat — såsom motionärerna synes vilja göra gällande — att specialreglera denna verksamhet och ålägga kommunerna att obligatoriskt inrätta ett särskilt kommunalt organ för behandling av fritidsfrågor. Ej heller kan det anses förenligt med grundläggande principer på kommunallagstiftningens område att i kommunallagen införa en tvingande föreskrift om skyldighet för kommun att inrätta ett sådant förvaltningsorgan. Enligt styrelsens mening bör det liksom hittills ankomma på varje enskild kommun att själv avgöra huruvida de arbetsuppgifter, som motionärerna omnämner, skall ombesörjas av s. k. fakultativ nämnd, kommunens styrelse eller annat kommunalt förvaltningsorgan.

Utskottet

Kommunernas engagemang på fritidsverksamhetens område har kraftigt ökat under senare år. De uppgifter, som därmed sammanhänger, har blivit alltmer omfattande och kommit att påkalla anslag av betydande storleksordning. Mot denna bakgrund har i förevarande motioner förordats

en närmare reglering i kommunallag av ifrågavarande verksamhet, med föreskrift om skyldighet att inrätta särskilda förvaltningsorgan, fritidsnämnder, för uppgifternas handhavande.

Utskottet har icke kunnat finna behov föreligga av en sådan reglering, som motionärerna åsyftar. Kommunerna bör enligt utskottets mening äga frihet att själva bestämma, vilket organ som skall handha berörda uppgifter, en ordning som också bäst överensstämmer med den kommunala självstyrelseprincipen.

Av anförda skäl får utskottet hemställa,

att motionerna I: 355 och II: 422 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 24 mars 1965

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson, Torsten Andersson, Damström, Sveningsson, Erik Olsson, Carl Albert Anderson, Dahlberg, fröken Stenberg och herr Sörenson; samt

från andra kammaren: herrar Adamsson, Magnusson i Tumhult, fru Thunvall, herrar Johansson i Trollhättan, Hamrin i Jönköping, Larsson i Luttra, Andersson i Billingsfors, Johansson i Dockered, Zetterberg och Keijer.